

HANDELINGEN

TIJDSCHRIFT VOOR PRAKTISCHE THEOLOGIE EN RELIGIEWETENSCHAP

Levend water

THEMAREDACTIE: FRANS WIJSEN & FRANCISCA FOLKERTSMA

INHOUD

THEMACLUSTER

- 3 Ten geleide
Water: toegang tot het leven
FRANS WIJSEN
- 7 **De Geest zweeft over de wateren?!**
Over een politiek van hoop op watervragen
JAN JORRIT HASSELAAR
- 19 **Overheersing, rentmeesterschap of holisme?**
Levensbeschouwing en de relatie tussen mens en water
NIENKE FORTUIN
- 29 **De groene groeistuipjes van modern waterbeheer**
TJIRK VAN DER ZIEL
- 41 **Het belang van water in de islam**
OSMAN CELIL ZIYLAN
- 53 **Ruimte aan de rivier**
Van Waal Weelde naar Welang Weelde
FRANS WIJSEN

ONDERZOEKSPRAKTIJK

- 67 De scriptie
Kerk en klimaat in Amsterdam
GEKE VAN VLIET
- 73 Boekbespreking
'Water & erfgoed'
Materiële, bestuurlijke en spirituele verbindingen
HENK VAN SCHAİK
- 78 Boekbespreking
'Bouwen met natuur'
Integraal onderdeel van duurzame ontwikkelingen
SAMIRA IBRAHIM

EN VERDER: **Aan de lezer | 1**
Tips bij het thema | 5, 17, 40, 49
In beeld | 50-51
Actueel | 80

Omslag voor: *Landschap Puy-Saint-Vincent, Frankrijk*

JAARGANG 48 • 2021 | 3 • WWW.HANDELINGEN.COM

Handelingen levert een waardevolle bijdrage aan het professionele handelen van pastores, geestelijk verzorgers en andere betrokken academici, die de reflectie op de religieuze en levensbeschouwelijke aspecten van hun eigen beroepspraktijk willen verdiepen. *Handelingen* wil enthousiaste professionals een inhoudelijke oriëntatie bieden voor hun omgang met kerkliden, cliënten of personeel op terreinen van geloof, spiritualiteit, zingeving, levensoriëntatie en gemeenschapsvorming.

Redactie

dr. Jorge Castillo Guerra, prof.dr. Monique van Dijk-Groeneboer, drs. Harry Harmsen (webredacteur), Tom Lormans MA, dr. Eric Luijten, dr. Erica Meijers, drs. René Rosmolen (beeldredacteur), dr. Hans Schaeffer, prof.dr. Hans Schilderman (hoofdredacteur), dr. Ciska Stark, dr. Theo van der Zee

Redactiesecretariaat

Francisca Folkertsma-Huizer MA
Dick Ketstraat 79
6717 NZ Ede T 0318 701054
redactiesecretariaat@handelingen.com

Eindredactie

Marieke van der Giessen-van Velzen | Redactie.AMG (Zoetermeer)

Vormgeving

Frank de Wit (Zwolle)

Foto's

Omslag en binnenwerk: René Rosmolen

Uitgave, administratie en

advertentie-exploitatie

KokBoekencentrum
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht
T 088 700 2780 (9.00-12.00 uur)
E handelingen@kokboekencentrum.nl

Abonnementen

Handelingen verschijnt viermaal per jaar. De jaargang loopt parallel met het kalenderjaar. De prijs van een jaarabonnement bij automatische incasso (voor een factuur betaalt u € 1,- toeslag) bedraagt in Nederland € 51,95; studentenabonnement € 27,50 (na inzending fotokopie collegekaart; abonnement buitenland € 68,65. Los nummer € 16,00 (excl. € 1,50 porto), te bestellen via www.handelingen.com. Een proefabonnement voor 2 nummers kost € 19,50. Een abonnement kan elk gewenst moment ingaan. Na het eerste jaar wordt het abonnement automatisch omgezet in een abonnement voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van drie maanden.

CBB

Dit tijdschrift wordt voor visueel gehandicapten uitgegeven op Daisy-cd-rom en/of in braille, grootletter of via de Elektronische Postbus. Informatie en opgave: Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden Postbus 131, 3850 AC Ermelo T 0341 56 54 77 E klantenservice@cbb.nl

ISSN 0165-5411

© 2021 Uitgeverij KokBoekencentrum, Utrecht, Onderdeel VBK|Media

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Uitgeverij KokBoekencentrum vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit tijdschrift is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Blinde vlek

Het water staat ons aan de lippen. Dat wast al het water van de zee niet af. En toch laten we Gods water over Gods akker lopen ... Inderdaad, u begrijpt het al, het gaat over onze natuur. Beter gezegd, over de ecologische crisis die we over onszelf afgeroepen hebben. En meer bijzonder gaat het over water: bron van leven, maar tevens afvoerkanaal van gif, plastic en ander vuil waar we vanaf willen. Met water als thema dienen we een bijzonder belang in het nadenken over de ecocrisis. Nederland is met water verbonden. Dat is te merken aan onze taal. Het Nederlands kent naast de drie spreekwoorden waarmee ik zojuist startte tenminste nog 58 andere zegswijzen waarin water voorkomt.

Meer dan zeventig procent van onze aarde bestaat uit water en daarmee is het vanzelfsprekend; zelfs zo dat de oproep om zorg te dragen voor ons water niet zomaar serieus genomen wordt – en dat wellicht zowel in welvarende landen waar het water drinkbaar uit de kraan komt als in ontwikkelingslanden waar de overmacht van vervuiling zo'n verantwoordelijkheid evenzeer irrelevant maakt. Hoe dus hier niet alleen het midden te vinden, maar ook een 'sense of urgency' te ontwikkelen die het wereldwijde kwaliteitsbeheer van water ten goede komt?

De oplossingen worden vaak technisch gevonden, zij het in normen en procedures van waterbeheer of slimme technologie van waterzuivering. Hoe belangrijk dat ook is, het kan de morele kant van waterbeheer instrumentaliseren. Dat er ook een spirituele kant aan water zit, is wellicht al helemaal een blinde vlek. In tal van religies heeft water een zuiverende symbolische betekenis en een reinigende rituele functie. Het meest ontroerende moment in de rooms-katholieke uitvaartliturgie vind ik de *absoute*, het ritueel waarmee de kist met daarin de overledene met water wordt besprenkeld en waarmee een afscheidszegen wordt uitgedrukt (*absoute* komt van *absolvere*: losmaken of bevrijden). Hoe haaks staat dat op de onverschilligheid waarmee we zo vaak water gebruiken!

Daarom leek het ons goed om hoogleraar missiologie Frans Wijsen te vragen als gastredacteur en de vele aspecten van religie en water bijeen te brengen in een *Handelingen*-editie met bijdragen door diverse auteurs. Neem en lees. Dat dit een alleszins actueel thema is staat als een paal boven water.

Hans (prof.dr. J.B.A.M.) Schilderman is hoofdredacteur van *Handelingen* en hoogleraar Religie en Zorg aan de Faculteit Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen.
E h.schilderman@ftr.ru.nl

